

## Ravijuhendi "Täiskasvanute alajäseme veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse diagnoosimine ja ravi" käsitusala

Käsitusala seisuga 17.09.18

<b>Ravijuhendi pealkiri</b>	<b>Täiskasvanute alajäseme veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse diagnoosimine ja ravi</b>
<b>Peamine kasutajate sihtrühm</b>	Perearstid, üld- ja veresoontekirurgid, pereõed
<b>Hõlmatud isikud/patsiendid ja alarühmad</b>	Alajäseme veenilaiendite (AVL) ja/või kroonilise venoosse puudulikkusega (KVP) täiskasvanud patsiendid (I83.9, I87.2)
<b>Ravijuhend käsitleb järgmisi teemasid</b>	Ravijuhendis käsitletakse alajäseme veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse diagnoosimist, ravi ja vastavaid tervishoiukorralduslikke küsimusi
<b>Ravijuhendis ei käsitleta järgmisi teemasid</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Alla 18-aastaste alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkusega patsientide diagnostika ja ravi</li><li>2. Kaasuvate haiguste ravi</li><li>3. Venossete haavandite ravi</li><li>4. Alajäsemete süva- ja pindmiste veenide tromboosi, sh tromboflebiidi diagnostika ja ravi.</li><li>5. Alajäsemete veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse primaarne ennetus</li><li>6. Alajäsemete veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse invasiivsed ravimeetodid.</li></ol>
<b>Teised asjakohased Eesti ravijuhendid</b>	2017. aastal ilmus ravijuhend "Kroonilise venoosse haavandi käsitus", mis keskendub alajäseme krooniliste venossete haavandite ennetamisele ja ravile, jättes kõrvale neid põhjustanud veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse diagnostika, kirurgilise ja mittekirurgilise ravi võimalused Eestis.
<b>Kriitilised ja tähtsad tulemusnäitajad</b>	<i>Mõõdiku tundlikkus ja spetsiifilisus, kulutõhusus, diagnostiline viivitus, elukvaliteet, haiguse progresseerumine, patsiendi kirjeldatud sümptomite vähenemine, patsiendi rahulolu, korduva invasiivse sekkumise vajaduse vähenemine, ravi kestuse vähenemine, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine.</i>

### Ravijuhendi struktuur või käsitletavat teemasid:

Ravijuhendis käsitletakse veenilaiendite ja kroonilise venoosse puudulikkuse diagnostikat ja ravi täiskasvanutel. Diagnostika osas keskendutakse nii kiinilisele läbivaatusele kui ka AVL/KVP instrumentaalse diagnostika võimalustele ning patsiendi liikumisele tervishoiusüsteemis. Ravi osas käsitletakse konservatiivse ravi näidustusi ja võimalusi Eestis ning patsientide edasisuunamise ja invasiivse ravi vajaduse kriteeriume.

## Lühendid:

**KVH** - krooniline venoosne haigus

**AVL** - alajäseme veenilaiend

**KVP** - krooniline venoosne puudulikkus

**CEAP klassifikatsioon** - kroonilise veenahaiguse klassifikatsioon (*ingl. Clinical, Etiologic, Anatomic and Pathophysiologic*)

**AVVQ** - Aberdeen Varicose Vein Questionnaire

**VDS** - Venous Disability Score

**VVSymQ** - Varicose veins Symptom Questionnaire

## Mõisted:

**Alajäsemete veenilaiendid** – alajäseme piirkonna laienenud looklevad nahaaluskoee veenid diameetriga  $\geq 3$  mm mõõdetuna patsiendi seistes.

**CEAP klassifikatsioon** - kroonilise veenahaiguse klassifikatsioon, mis sisaldab järgmisi kirjeldusi: C – kliiniline klassifikatsioon, E – etioloogia, A – anatoomiline klassifikatsioon (millises venoosses süsteemis esineb refluks, obstruktsioon): pindmised-, süva- ja perforantveenid, P – patofüsioloogia klassifikatsioon (refluks ja/või obstruktsioon). Kliinilise klassifikatsiooni järgi esineb kaheksa erinevat klassi: C0 – puuduvad nähtavad või palpeeritavad veenahaiguse sümptomid, C1 – telangiektaasid, retikulaarsed veenid, C2 – varikoossed veenid, C3 – ödeem, C4a – pigmentatsioon või ekseem, C4b – lipodermatoskleroos või valge atroofia (*atrophie blanche*), C5 – paranenud venoosne haavand, C6 – aktiivne venoosne haavand.

**Enesehinnanguline küsimustik** – subjektiivne hindamismeetod, kus vastajal palutakse ennast või oma vaevusi määratleda etteantud nimekirja või skaala alusel.

**Invasiivne ravi** - veenilaiendite kirurgiline ravi, skleroteraapia, endotermaalne ablatsioonravi (raadiosageduslik ablatsioonravi, endovenosne laserravi), endovenosse liimi süstimine.

**Krooniline veenahaigus** – veenides või venoosses süsteemis tekkinud haiguslik seisund veeniklappide puudulikkuse, kahjustuse, veenilaiendite, süvaveeni tromboosi järgsete muutustega, mille tagajärjel häirub normaalne verevool veenides.

**Krooniline venoosne puudulikkus** – veenahaigusest ja anormaalset verevoolust tingitud veenulite ja kapillaaride endoteeli kahjustus koos vee ning plasmavalkude lekkimisega kudesse ning hilisem hapniku ja toitainete difusiooni häirimine kudede ja vere vahel, mis väljendub jäseme turse ja eeskätt pehme koe kahjustusega.

**Venoaktiivne preparaad** - turset ja kroonilise veenahaigusega seotud sümptomeid vähendavad preparaadid. Sünonüümideks kasutatakse venotoonikumid, kapillaare stabiliseerivad preparaadid, flebotoonikumid jt.

**Kliinilised küsimused:**

**1. Kas kõigil alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkuse patsientidel tuleks parema ravitulemuse saavutamiseks kasutada esmasel hindamisel enesehinnangulist küsimustikku (AVVQ, VDS, VVSymQ) vs mitte kasutada?**

<b>P</b>	<b>I</b>	<b>C</b>	<b>O</b>
kõik KVP/AVL kahtlusega täiskasvanud patsiendid	enesehinnanguline küsimustik	kliiniline läbivaatus	parem ravitulemus

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Kuivõrd mõjutab enesehinnangulise küsimustiku kasutamine alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkuse diagnoosimisel patsiendi edasist käsitlust?

*Tulemusnäitajad: mõõdiku tundlikus ja spetsiifilisus, diagnostiline viivitus, kulutõhusus, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine*

**2. Kas kõigil alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkusega patsientidel tuleks sümptomite vähendamiseks kasutada invasiivset vs konservatiivset ravi?**

<b>P</b>	<b>I</b>	<b>C</b>	<b>O</b>
kõik AVL ja/või KVP-ga patsiendid	kirurgiline ravi	invasiivne ravi	parem ravitulemus

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Millises kroonilise veenihäiguse kliinilises staadiumis patsiendid (vastavalt CEAP klassifikatsioonile) saaksid kirurgilisest ravist rohkem kasu kui konservatiivsest ravist?

*Tulemusnäitajad: elukvaliteet, haiguse progresseerumine, patsiendi kirjeldatud sümptomite vähenemine, patsiendi rahulolu, ravi kestuse vähenemine, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine*

**3. Kas kõigile alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkuse diagnoosiga patsientidele tuleks parema ravitulemuse saavutamiseks teha enne invasiivse ravi planeerimist sonograafiline uuring vs mitte teha?**

<b>P</b>	<b>I</b>	<b>C</b>	<b>O</b>
kõik AVL ja/või KVP-ga patsiendid, kellel on näidustatud invasiivne ravi	alajäsemete veenide sonograafiline uuring	kliiniline läbivaatus	parem ravitulemus

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Kas alajäsemete veenide sonograafilise uuringu tegemine enne invasiivset ravi parandab ravitulemust?

*Tulemusnäitajad: diagnostiline viivitus, elukvaliteet, patsiendi kirjeldatud sümptomite vähenemine, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine, korduva invasiivse sekkumise vajaduse vähenemine*

**4. Kas kõigil alajäsemete veenilaiendite/kroonilise venoosse puudulikkuse patsientidel, kellele on venoosse puudulikkuse sümptomite vähendamiseks näidustatud ainult konservatiivne ravi, eelistada kompressioonravi vs venotoonikumeid vs soovitada elustiili muutmist vs kombinatsiooni eelnimetatutest?**

P	I	C	O
kõik AVL ja/või KVP-ga patsiendid, kellel on näidustatud ainult konservatiivne ravi	kompressioonravi/venotoonikumid/elustiili muutused	kombinatsioon	parem ravitulemus

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Kuidas mõjutavad AVL/KVP konservatiivse ravi erinevad meetodid kroonilise veenihäiguse sümptomeid ja milline ravimeetoditest on tõhusaim kroonilise veenihäiguse progressiooni ära hoidmisel CEAP klassifikatsiooni alusel.

*Tulemusnäitajad: elukvaliteet, häiguse progresseerumine, patsiendi kirjeldatud sümptomite ja kaebuste vähenemine, patsiendi rahulolu, ravi kestuse vähenemine, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine*

**5. Kas kõigil alajäseme veenilaiendite/kroonilise venoosse puudulikkusega patsientidel konservatiivse ravi järel tuleks kasutada enesehinnangulist küsimustikku vs mitte kasutada parema ravitulemuse saavutamiseks?**

P	I	C	O
kõik AVL ja/või KVP-ga patsiendid, kes on saanud konservatiivset ravi	enesehinnangu küsimustik	tavapärase käsitlus	parem ravitulemus

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Kuivõrd mõjutab alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkuse konservatiivset ravi saanud patsientide, kelle häiguse staadium vastab CEAP klassifikatsiooni alusel kliinilisele staadiumile C1-C3, enesekohase küsimustiku kasutamine patsiendi edasist käsitlust, mh edasisuunamist invasiivsele ravile.

*Tulemusnäitajad: mõõdiku tundlikus ja spetsiifilisus, diagnostiline viivitus, kulutõhusus, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine*

**6. Kas kõik invasiivset ravi saanud alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkusega patsiendid vajavad kompressioonravi vs tavajälgimist haiguse progresseerumise ärahoidmiseks?**

<b>P</b>	<b>I</b>	<b>C</b>	<b>O</b>
kõik AVL ja/või KVP-ga patsiendid, kes on saanud invasiivset ravi	kompressioonravi	jälgimine	haiguse progresseerumise ärahoidmine

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Kuidas kompressioonravi invasiivse ravi järel võib mõjutada invasiivse ravi kaugtulemusi, sh haiguse progresseerumist ja patsiendi elukvaliteeti.

*Tulemusnäitajad: elukvaliteet, haiguse progresseerumine, patsiendi kirjeldatud sümptomite vähenemine, patsiendi rahulolu, ravi kestuse vähenemine, kiirem aktiivsesse tööellu naasmine.*

**7. Kas kõik invasiivset ravi saanud alajäseme veenilaiendite ja/või kroonilise venoosse puudulikkusega patsiendid vajavad kompressioonravi vs tavajälgimist sümptomite leevendamiseks?**

<b>P</b>	<b>I</b>	<b>C</b>	<b>O</b>
kõik AVL ja/või KVP-ga patsiendid, kes on saanud invasiivset ravi	kompressioonravi	ilma kompressioonravita	subjektiivsete sümptomite vähenemine

Millist probleemi soovitakse küsimusega lahendada:

Kuidas kompressioonravi rakendamine kohevalt invasiivse ravi järel mõjutab invasiivsest ravist põhjustatud sümptomeid ja kuidas see mõjutab elukvaliteeti?

*Tulemusnäitajad: sümptomid, elukvaliteet, tüsistused*

Tervishoiukorralduslikud küsimused

1. Milliseid alajäseme veenilaiendite- ja/või kroonilise venoosse puudulikkusega patsiente tuleb suunata invasiivse ravi vajaduse hindamiseks eriarstile?
2. Mis analüüsid ja uuringud peaksid olema tehtud enne suunamist?
3. Kes teeb patsiendile alajäsemete veenide sonograafilise uuringu sellise vajaduse ilmnemisel, kas perearst või kirurg?
4. Kelle juurde peaks suunama patsiendid invasiivse ravi vajaduse hindamiseks, kas üldkirurgile või veresoontekirurgile?